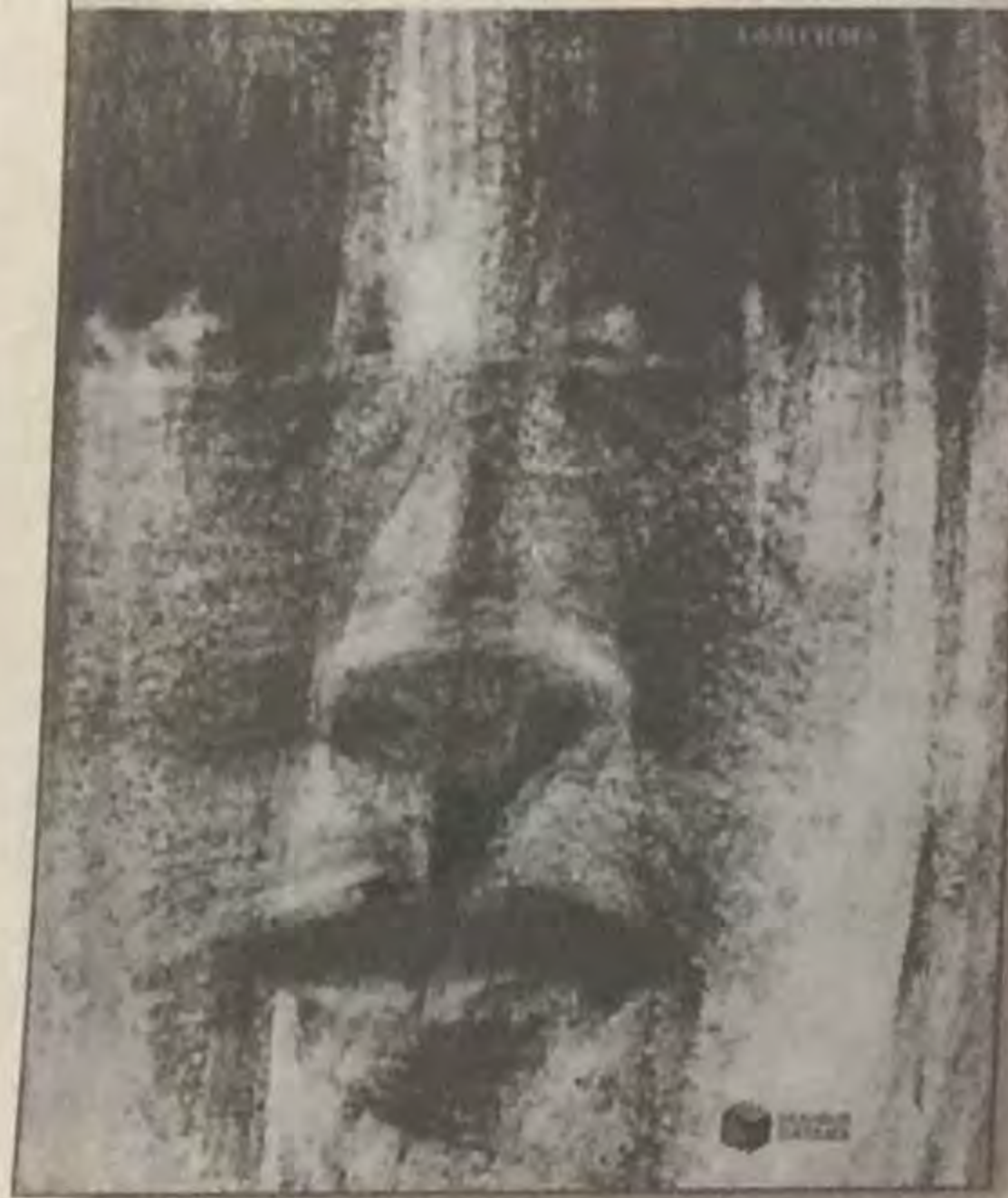

Ιδανική λογοτεχνία

Της **ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ**

«Τα οπωροφόρα της Αθήνας» του Σωτήρη Δημητρίου (Πατάκης, σελ. 238) είναι ένα βιβλίο που μάλλον έχει διχάσει όσους φίλους το διάβασαν. Σε ορισμένους αρέσει πολύ, αντιμετωπίζοντάς το ως λογοτεχνικό έργο που εισάγει τον αναγνώστη στο εργαστήριο του καλλιτέχνη. Σε άλλους δεν αρέσει καθόλου, θεωρώντας το ψεύτικη πόζα ενός μάλλον πρωτόγονου νατουραλιστή που

υποδύεται τον λόγιο, προβληματιζόμενο πεζογράφο. Συντάσσομαι ανεπιφύλακτα με τους θαυμαστές του βιβλίου. Ξέρουμε από την πεζογραφία του Ηπειρώτη συγγραφέα, τη νοσταλγική στάση του απέναντι στην προαστική κοινότητα όπως και την πονετική του ματιά για τους σωματικώς και ψυχικώς άρρωστους ή τους κοινωνικώς απροσάρμοστους. Ηρωας στο σημερινό του έργο είναι ένας περιθωριακός, ανένταχτος, περιπλανώμενος περιπατητής μέσα στο αθηναϊκό άστυ. Τι παρατηρεί ο μοναχικός αυτός πλάνης στους μακρινούς περιπάτους του; Τα λογής οπωροφόρα τα οποία μοιάζει να έχει χαρτογραφήσει όπου κι αν βρίσκονται, από το Μετς ως το Παλαιό Φάληρο και από τον Εθνικό Κήπο ως τις ακτές του Σαρωνικού: τις κορομηλιές, τις νερατζιές, τις ελιές, τις ροδιές, τις μουριές, τις τζιτζιφιές, τις φραγκοσυκιές, τις συκιές, τις μεσκουλιές, τις μελικοκιές, τις κακαβιές – όχι δηλαδή μόνον τα γνωστά, αλλά και τα δέντρα που οι άνθρωποι της

πόλης αγνοούμε παντελώς την ύπαρξή τους. Ο ήρωας ξέρει μέσα σε ποιο τυφλό αδιέξοδο ή σε ποιο αφύλαχτο οικόπεδο της Αθήνας φυτρώνουν, τα επισκέπτεται και παρακολουθεί την ανθοφορία και την καρποφορία τους. Ο ήρωας των «Οπωροφόρων της Αθήνας» ανήκει, με άλλα λόγια, στην ίδια οικογένεια με τις προγενέστερες μυθιστορηματικές φιγούρες του Σωτήρη Δημητρίου, όντας ένας από τους χιλιάδες απάτριδες που δημιούργησε η εσωτερική μετανάστευση στις μεταπολεμικές δεκαετίες: Μέσα στο αφιλόξενο αθηναϊκό τοπίο νοσταλγεί αφάνταστα και αναζητά εξακολουθητικά, σχεδόν σπαρακτικά κάτι που να συνδέεται με το παρελθόν, με τις ρίζες, με το γενετικό κύτταρό του.

Δεύτερο χαρακτηριστικό του έργου, καινοφανές στην πεζογραφία του Σωτήρη Δημητρίου, είναι το στοιχείο του σαρκασμού, του γλεντιού και της πλάκας. Προ-

μπούρι και τ...
ναγνώστη με...
σιογνώμιών,
πανάληπτου...
τες προσπαθ...
κι με την «Ακ...
στε να συμπ...
άλμπουμ, ή τ...
στις συναθρο...
στον Εθνικό

Εχουμε στ...
Ενωσ θαυμ...
Δημητρίου κ...
την πλαστική...
και τον εσωτ...
στε έτσι στο...
ου: το ότι υι...
ρετικά προσ...
στον δημιου...

Λογοτεχνική γραφή

της **ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ**

κόπεδο της
ισκέπτεται και
ρία και την
ας των «Οπω-
ήκει, με άλλα
με τις προγε-
ς φιγούρες
τας ένας από
ου δημιούργη-
υση στις με-
έσα στο αφιλό-
αλγεί αφάντα-
θητικά, σχε-
να συνδέεται
ες, με το γενε-
ου έργου, και
του Σωτήρη
ίο του σαρκα-
πλάκας. Προ-

σπαθώντας να σχετι-
στεί με άλλους περα-
στικούς, ο ήρωας κα-
ταφεύγει στο καλα-
μπούρι και τη φάρσα γοπτεύοντας τον α-
ναγνώστη με τη δημιουργία ιλαρών φυ-
σιογνωμιών, όπως λόγου χάρη του ανε-
πανάληπτου παπά που αγοράζει γκοφρέ-
τες προσπαθώντας να πετύχει το χαρτά-
κι με την «Ακτή του Ελεφαντοστούν» ώ-
στε να συμπληρώσει τη συλλογή του στο
άλμπουμ, ή τις ξεκαρδιστικές σκηνές
στις συναθροίσεις των συνταξιούχων
στον Εθνικό Κήπο.

Εχουμε στο παρελθόν επανειλημμέ-
ως θαυμάσει το πώς ο Σωτήρης
Δημητρίου κατορθώνει να αναπαράγει
την πλαστική κίνηση του λαϊκού λόγου
και τον εσωτερικό του ρυθμό. Ερχόμα-
στε έτσι στο τρίτο συστατικό του βιβλί-
ου: το ότι υιοθετώντας πολλά και διαφο-
ρετικά προσωπεία, ο ήρωας προσφέρει
στον δημιουργό την ευκαιρία να δοκιμά-

σει τις εκφραστικές δυνατότητές της
γραφής. Οι αθηναϊκές περιπλανήσεις
του αποτελούν, με άλλα λόγια, ασκήσεις
στις οποίες ο αφηγητής προσφεύγει για
να μας εξηγήσει τον τρόπο που σκέφτε-
ται, πώς εξετάζει τις χρήσεις των λέξε-
ων, τις αποχρώσεις και τις απηχήσεις
τους μέσα από την απειρία των συνδυα-
σμών που προσφέρει η γλώσσα. Με τις
κεραίες του έτοιμες να συλλάβουν ακό-
μα και την πιο ανεπαίσθητη σημασιολο-
γική μεταβολή, αλλά και μέσα από ένα
καταναγκαστικό σχεδόν παίδεμα των
πολλαπλών ηχητικών χρωματισμών κάθε
λέξης, ο συγγραφέας ανοίγει την πόρτα
του εργαστηρίου του.

Εχθρός του διεκπεραιωτικού λόγου των
αστικών κέντρων από τον οποίο απου-
σιάζει, όπως παρατηρεί, κάθε θάμβος, ο
Σωτήρης Δημητρίου αναζητά, σύμφωνα
με τις δικές του και πάλι λέξεις, τις αλλό-
κοτες αστραπές του λόγου, τους πρωτο-
φανέρωτους κελαηδισμούς, τα όμορφα
λάθη του που αντιτίθενται στην κανονι-

κότητα και την ομοιομορφία. Και παράλ-
ληλα θέτει σημαντικά ζητήματα: Πώς κά-
νουμε το καθημερινό πρωτοφανέρωτο;
Πώς αποδίδονται οι νήπιοι, οι μη λεκτι-
κοί ήχοι – οι βρυχηθμοί, οι λαρυγγισμοί,
οι οιμωγές; Πώς αποτυπώνεται η ιδιορ-
ρυθμία, η ιδιοτυπία, το αποκλίνον, το α-
κανόνιστο, το άρρητο και το σκοτεινό;
Μπορεί η λογοτεχνία να αποδώσει την
αηδία χωρίς σωματικό αντίκτυπο; Κι ακό-
μα ο Δημητρίου γράφει για το θάνατο
και την αγάπη, αλλά και για όσα ντρέπε-
ται κανείς να ομολογήσει, παίρνοντας
θάρος από το ότι «η ζωή δεν κρατά και
χίλια χρόνια». Πρόκειται για μια διαρκή,
ανελέπη πάλη με την έκφραση η οποία
εμφανίζει τον καλλιτέχνη (όπως και τον
πλάνητα ήρωά του) σαν ένα πλάσμα ψυ-
χικά και νοητικά λειψό, σαν άνθρωπο α-
προσάρμοστο και εντέλει αποσυνάγωγο.
«Τα οπωροφόρα της Αθήνας» αδιαμφι-
σβήτητα αποτελούν ιδανικό εγχειρίδιο
για τους φοιτητές στις σχολές δημιουργι-
κής λογοτεχνικής γραφής.